

Лекція 5. Моделі породження висловлення

1. Стохастичні моделі. Принцип ймовірності.
2. Моделі безпосередніх складників. Асоціативна природа взаємодії складників структури речення.
3. Моделі породження мовлення на основі трансформаційної граматики. Перетворення поверхневих структур на глибинні.
4. Когнітивні моделі породження мовлення. Етапи породження мовлення: мотив – думка - внутрішнє мовлення – глибинна синтаксична структура – зовнішнє мовленнєве висловлення.
5. Психолінгвістична модель породження висловлення.

СИНОПСИС (Лекція 5)

- ❖ **Стохастичні моделі:** імовірні моделі, тобто «безліч елементів повідомлення може бути представлена за допомогою розподілу імовірностей»(Дж.Міллер,Н.Хомський)
- ❖ **Моделі безпосередніх складових:** породження висловлення відбувається не лише «зліва-направо», але й «зверху-вниз», тобто спостерігається появлення нових компонентів та їх розширення.
- ❖ **Моделі на основі трансформаційної граматики:** поверхнева та глибинна структура
- ❖ **Когнітивні моделі:** вивчення пізнавальних процесів у мовленнєвій діяльності (А.А.Леонт'єв)

- ❖ **Психолінгвістичні моделі:**
- ❖ **Процес породження висловлення** починається з **потреби**. **Потреба** – це переживання необхідності у чомусь, у нашому контексті потреба про щось повідомити. Повідомити, щоб **вплинути** на адресата та побудити його до психічних або моторних дій.
- ❖ Потрібність у чомусь породжує **мотив**. **Мотив** включає механізми, які існують у нашому мовленнєвому арсеналі.
- ❖ Під впливом мотиву в нашій свідомості виникає **ціль**. **Ціль** як результат та як закон того, що ми робимо, це те, чого ми хочемо добитися в результаті говоріння.
- ❖ Далі підключаються **механізми орієнтування у дійсності (МОД)**, які охоплюють достатньо великий простір.
- ❖ В результаті дії МОД виникає мовнопсихічна сутність– **задача** мовленнєвої діяльності. **Задача виростає з цілі**. Цей перший етап є початковим, де ще немає самого висловлення, але воно вже запрограмоване.

- ❖ Наступний етап - формування **внутрішньої програми висловлення**. Це дорівнює смислу майбутнього висловлення. В якій мові, в яких одиницях формується цей смисл? За М.І. Жинкіним – це універсально предметний зображувальний код (УПЗК). Мова образів та схем. З чого починається реалізація внутрішньої програми? Існує 3 гіпотези: 1. все починається з синтаксичної побудови; 2. предметно-логічного позначення, 3. єдиної схеми не існує, це комбінація 1 та 2 схем.
- ❖ Таким чином, загальна схема породження висловлення складається з 3 частин: **мотиваційно-цільової; внутрішнього програмування; виконавчої та контрольної**